

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

8-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 8 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Baxranov Sherzod

O'ZBEKISTON SSRDA QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLARNI YECHIMINI TOPISHDA BUTUNITTIFOQ PAXTACHILIK ILMIY-TADQIQOT INSTITUTI O'RNI	10-16
---	-------

Bazarbayeva Nilufar Anorbayevna

MILLIY HUNARMANDCHILIK: USTA-SHOGIRD MUNOSABATLARNING TRANSFORMATSION JARAYONLARI	17-21
--	-------

Sattarova Marhabo Mamatovna

O'ZBEKISTONDA MILLATLARARO TOLERANTLIK VA UNING MADANIY-SIYOSIY JARAYONLARIGA TA'SIRI	22-30
--	-------

Raxmatov Mirjon

BUXORO VILOYATIDA BOJXONA TIZIMINING SHAKLLANISHI TARIXIDAN	31-38
---	-------

To'xtasinov Mira'zam

SOMONIYLAR DAVLATI: HARBIY ISLOHOTLAR VA BOSHQARUV STRATEGIYALARI	39-42
---	-------

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Kuliboyev Azamat Shonazarovich

DAVLAT SEKTORIDA HISOBNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	43-48
---	-------

Azgarov Abdumutalib

INTERNET-MARKETINGNING UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA QO'LLANILISHI HOLATI TAHLILI	49-56
---	-------

Ochilov Mels, Sayfiyeva Parizoda

IMPACT OF INDUSTRIAL POLICY ON THE INVESTMENT CLIMATE: INTERNATIONAL EXPERIENCE	57-60
--	-------

Otabekov Javdod

GO'SHT YETISHTIRISH TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH VA "AQLLI QISHLOQ XO'JALIGI" IMKONIYATLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'NALISHLARI	61-68
--	-------

Navruzov Dilshod Ismatullayevich

AKSIYADORLIK JAMIYATIDA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI INVESTITSION JOZIBADORLIKNI TA'MINLASH	69-74
--	-------

Uralov Temur Boxodir o'g'li

ENERGETIKA KORXONALARI AUDITI NATIJALARINI Hujjatlashtirish VA AUDITORLIK HISOBOTINI TAYYORLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	75-81
--	-------

Samandarov Og'abek

ENERGIYA XAVFINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA ARDL MODELINING AHAMIYATI	82-86
---	-------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Yuldashev Rustam Daniyrovich

YANGILANAYOTGAN O'ZBEKISTONDA FALSAFIY TARBIYANING JAMIYAT

RIVOJLANISHIDAGI O'RNI 87-93

Adilov Zafar Yunusovich

ATROF-MUHIT TA'LIMI VA EKOLOGIK ONG: BARQAROR KELAJAK SARI YO'L 94-98

Berdikulova Surayyo Aslamovna

IJTIMOIIY ADOLAT VA QONUN USTUVORLIGI ME'YORLARINING SHAKLLANISHI 99-104

Taniqulov Jonibek Ashirkulovich

ZAMONAVIIY O'ZBEKISTON JAMIYATI SHAROITLARIDA TA'LIM MADANIYATI 105-113

Yarbaev Xasan Xazratqulovich

JAMIYAT BARQARORLIGINI TA'MINLASH:

MILLIIY VA GLOBAL XAVFSIZLIK KONTEKSTIDA TAHLIL 114-118

Maxsudjonov Kamronjon

MA'RIFIY TASHKILOTLAR TIZIMINING SHAXS MA'NAVIIY MADANIYATIGA

TA'SIRINING IJTIMOIIY-FALSAFIY AHAMIYATI 119-123

Qo'chqarov Oybek G'ulomovich

INDUSTRIYA 4.0 DAVRIDA TA'LIM VA KASB-HUNAR INTEGRATSIYASI:

IJTIMOIIY-FALSAFIY YONDASHUV 124-128

Otaqulov Elyor Madiyrovich

EKOLOGIK KONFLIKTNING FALSAFIY MOHIYATI 129-136

Mamatqulov Rashid Pazilbekovich

TUSHUNCHA USTIDA MANTIQUIY AMALLAR 137-141

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Niyazov Ravshan Turakulovich

SKOTT TUROVNING "AYBSIZLIK PREZUMPSIYASI" ROMANIDA DIALOGLAR

XUSUSIYATI VA PERSONAJLAR XARAKTERISTIKASI 142-148

Yunusova Xilola Ravshan qizi

KONSEPTUAL INTEGRALLASHUV: O'ZBEK TILIDAGI

"V+(I)B YURA TURMOQ" ANALITIK ASPEKTUAL QURILMA TAHLILI MISOLIDA 149-154

Absalamova Gulmira Sharifovna

LINGVOSEMANTIK YONDASHUVDA ADABIY-LUG'AVIIY TERMINLARNING

NAZARIY TAHLILI: KRIS BOLDIK LUG'ATI ASOSIDA 155-158

Dadajanova Aziza Karimullayevna

THE ROLE OF CULTURAL CONTEXT IN TRANSLATION:

A CROSS-CULTURAL PERSPECTIVE 159-170

Bahromjonova Shahnoza Xolmatovna

YAPON XALQ ERTAGIDA TURFA VARIANTLILIK HAMDA ERTAKDAGI

RAMZIIY MA'NOLAR: "MOMOTARO" (SHAFTOLIDAN TUG'ILGAN BOLA)

ERTAGI MISOLIDA 171-175

Babajanova Iqbol Salomaddinovna

SHAXS OTLARINING PRAGMATIK XUSUSIYATLARI 176-180

<i>To'xtayeva Sarvinoz</i> DUNYO VA O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA ETNONIMLARNING O'RGANILISHI	181-184
<i>Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi</i> TED XYUZ VA IBRAYIM YUSUPOV SHE'RIYATIDA POETIK ILHOM MANBALARI QIYOSI	185-189
<i>Ismatullayeva Nargiza, Qosimova Malika Xurshidovna</i> CHALLENGES AND INNOVATIONS IN SIMULTANEOUS INTERPRETER TRAINING IN CHINESE UNIVERSITIES: THE ROLE OF TECHNOLOGY IN MODERN PEDAGOGY	190-195

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>O'rinboyev Rustamjon</i> A SOCIO-LEGAL ANALYSIS OF THE EVERYDAY TRANSNATIONAL LIVES OF UZBEK MIGRANTS IN RUSSIA	196-206
<i>Uzakova Go'zal Sharipovna</i> YER NIZOLARINI SUDLARDA KO'RISH TARTIBI	207-212
<i>G'ofurova Dilafruz</i> AYOLLAR TOMONIDAN SODIR ETILADIGAN HAYOTGA QARSHI JINOYATLARNING KRIMINALISTIK TAVSIFI: NAZARIY VA AMALIY MUAMMOLAR	213-218
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> PROKUROR TAQDIMNOMASI BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH MASALALARI	219-223
<i>Juraeva Asal</i> OBSTACLES IN ENFORCING ICA AWARDS IN UZBEKISTAN	224-228
<i>Ходжаева Ширин</i> ПРАВОВАЯ ПРИРОДА И ОБЪЁМ МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАВОСУБЪЕКТНОСТИ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ ООН В СФЕРЕ ОХРАНЫ ЗДОРОВЬЯ	229-239
<i>Imomniyozov Doniyorbek</i> SUN'IY INTELLEKT SOHASIDA ALGORITMIK JAVOBGARLIK: IJTIMOIY, HUQUQIY VA TASHKILIY YONDASHUVLAR	240-250
<i>Asadov Shahriddin Faxriddinovich</i> XIZMATLAR TUSHUNCHASINING HUQUQIY VA IQTISODIY TAHLILI: SIVILISTIK DOKTRINA NUQTAI NAZARIDAN	251-254
<i>Суннатиллаева Сарвиноз</i> АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ РЕГУЛИРОВАНИЯ АНТИДЕМПИНГОВЫХ И КОМПЕНСАЦИОННЫХ ПОШЛИН В РАМКАХ ВТО И УЗБЕКИСТАНА	255-262
<i>Anarbayev Eldor</i> KONSESSIYALARNI XORIJIY DAVLATLARDA HUQUQIY TARTIBGA SOLISH	263-269
<i>Ibrohimov Azimjon</i> KORPORATIV IMKONIYATLAR DOKTRINASI: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY QONUNCHILIK	270-278

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Qurbonov G'ulomjon G'afurovich</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA O'QITISHNING METODLARI, SHAKLLARI VA VOSITALARI	279-285
--	---------

<i>Safarova Nigora Nasilloevna</i> TRANSFORMATIV TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING KOMPETENTLIK YONDASHUVI BILAN BOG'LIQLIGI	286-293
<i>Muxammadjonov Muslimbek</i> OLIY TA'LIMDA TALABA MARKAZLI YONDASHUVNI JORIY ETISH MEXANIZMLARI ...	294-302
<i>Khabibullaeva Dilshoda</i> FUNCTIONS OF CODE-SWITCHING IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING CLASSROOMS IN UZBEKISTAN	303-309
<i>Berdiyeva Nilufar Berdiyeva qizi</i> INNOVATION YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA IJODIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI	310-314
<i>Hamidov Sherali Shirinovich</i> BO'LAJAK INFORMATIKA O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA ZAMONAVIY TA'LIM TALABLARI VA YO'NALISHLARI	315-320
<i>Sattoriy Shohruh</i> RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TA'LIM SIFATINI NAZORAT QILISH MEXANIZMLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI	321-325
<i>Tadjiyeva Nodira Yusupjanovna</i> TALABALARDA MUOMALA MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHDA KOMMUNIKATSIYA JARAYONINING AHAMIYATI	326-331
<i>Sharofutdinova Ra'noxon Shavkatovna</i> "NURLI MASKAN" TA'LIM MUASSASALARIDA O'QUVCHILARNI IJTIMOY HAYOTGA TAYYORLASH BO'YICHA KORREKSION-PEDAGOGIK ISHLARNING TASHKIL ETILISHINI O'RGANISH VA NATIJALAR TAHLILI	332-336
<i>Karimov Akramjon Zaynobidinovich</i> TO THE CONTENT OF PRACTICAL CLASSES ON THE MODULE "DECISION SUPPORT SYSTEMS" OF THE ACADEMIC DISCIPLINE "INFORMATION TECHNOLOGIES IN MANAGEMENT"	337-341

09.00.00 – FALSAFA FANLARI - PHILOSOPHICAL SCIENCES

Received: 20 July 2025
Accepted: 5 August 2025
Published: 10 August 2025

Article / Original Paper

THE ROLE OF PHILOSOPHICAL EDUCATION IN THE DEVELOPMENT OF SOCIETY IN THE RENEWING UZBEKISTAN

Yuldashev Rustam Daniyrovich

Associate Professor, Doctor of Philosophy (PhD),
Department of Samarkand tamadduni, Faculty of History,
Samarkand State University named after Sharof Rashidov

Abstract. The scientific article describes the role of philosophical education and upbringing in the search for alternative ways of developing society in the context of globalization, its methodological significance for the democratic reform of the education and training system of our country, as well as the need to study the multidimensional connections between its objects and subjects in improving the concept of sustainable development society. Philosophical ideas that have scientific and practical significance are presented.

Keywords: development, stability, instability, philosophical education, philosophical education, development, sustainable development, values, market fundamentalism, goal and principles of sustainable development.

YANGILANAYOTGAN O'ZBEKISTONDA FALSAFIY TARBIYANING JAMIYAT RIVOJLANISHIDAGI O'RNI

Yuldashev Rustam Daniyrovich

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti
Tarix fakulteti, Samarqand tamadduni kafedrası
dotsent, falsafa fanlar doktori (PhD)

Annotatsiya. Ilmiy maqolada globallashuv sharoitda jamiyatni rivojlantirishning muqobil yo'llarini topishda falsafiy tarbiyaning o'rni, uning mamlakatimiz ta'lim va tarbiya tizimini demokratik tarzda isloh qilishning metodologik ahamiyati, shuningdek jamiyatni barqaror rivojlantirish konsepsiyasini takomillashtirishda, uning ob'ekt va sub'ektlari o'rtasidagi bog'lanishlarning ko'p o'lchovli ekanligini tadqiq qilish zarurligi haqida ilmiy-amaliy ahamiyatga ega bo'lgan falsafiy fikrlar bayon qilingan.

Kalit so'zlar: rivojlanish, barqarorlik, beqarorlik, falsafiy tarbiya, barqaror rivojlanish, qadriyat, bozor fundamentalizmi, barqaror rivojlanishning maqsadi va prinsiplari.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I82025N13>

Kirish. XXI asr insoniyat tarixi sahnasiga misli ko'rilmagan va kutilmagan yangi narsa, voqea, hodisa va jarayonlar: moddiy ishlab chiqarish jarayonini sun'iy intellektga asoslangan robototexnologiyalar, nano-texnologiyalarning egallashi; eski texnika va texnologiyalar bilan ishlab chiqarish yetarlicha modernizatsiya qilinmasdan tabiat resurslaridan oqilona foydalanmaslik oqibatida insoniyat ekologik xavf ostida qolayotganligi; rivojlangan mamlakatlar o'rtasida bo'lingan dunyoni qaytadan bo'lib olish, jahonda yagona yetakchi kuchga aylanish uchun ochiqchasiga kurashni avj oldirayotganligi; odamlarning ongi-shuurini

g'oyaviy-mafkuraviy jihatdan egallab "manqurt"ga aylantirish uchun ma'naviy-mafkuraviy kurashni raqobat maydoniga aylantirib, ma'naviy qadriyatlarning oyoq-osti qilinayotganligi; ilm-fan sohasining katta va kichik biznes maydoniga aylanish jarayonining tobora chuqurlashib borayotganligi; ularga qarshi kurashuvchi progressiv kuchlarning tizimli ravishda harakat qilmayotganliklarda ko'rish mumkin. Ko'rinib turibdiki, bunday salbiy hodisalar kishilik jamiyatining barqaror rivojlanishiga xalaqit berib jahonda iqtisodiy, ekologik, axloqiy-ma'naviy inqirozlarni keltirib chiqarmoqda. Qisqa qilib aytganda, bularning barchasini insoniyatning barqaror rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi global xavf deb atash mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi. Bunday global xavf-xatarlar haqida Sh.M.Mirziyoyev: "Iqlim muammolari barqaror rivojlanish yo'lida eng asosiy tahdidga aylanib ulgurdi. Bu xavf-xatarlar hatto dunyo geosiyosiy arxitekturasiga ham ta'sir ko'rsatmoqda. Iqlim o'zgarishining salbiy oqibatlari Orol fojiasi tufayli Markaziy Osiyoda ayniqsa jiddiy sezilmoqda. Tuproq yemirilishi jarayonlari 30 million aholi turmush tarziga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Kuchli chang va qum bo'ronlari odatiy holga aylandi. Ichimlik suvi taqchilligi, havo ifloslanishi, bioxilma-xillik yo'qolishi, qishloq xo'jaligi hosildorligi pasayishi kabi muammolar tobora avj olmoqda. Bu global xavflar keng mintaqamizda xatarli nuqtaga yetib kelmoqda. Iqlim o'zgarishiga qarshi kurashda ilm-fan yutuqlaridan keng foydalanish lozim." [1], — degan edi.

Tahlil va natijalar. Mamlakatimizni bunday global xavfdan qutqazib, barqaror rivojlanishini ta'minlash asosida Yangi O'zbekiston orzusi bo'lgan – Uchinchi Renessans poydevorini qurish uchun nima qilishimiz kerak, degan savol tug'ilishi tabiiydir. Xo'sh, barqarorlik va beqarorlik nima? "O'zbek tilining izohli lug'ati" da: "Barqarorlik – qaror topgan, qat'iy, uzil-kesil o'rnashgan, ustuvor, doim birdek turadigan, o'zgarmas, muqim" [2.], — degan ma'nolarni anglatadi deyilgan. Shunga ko'ra, barqarorlik – bu biror narsa, hodisa, jarayonning hech qanday o'zgarish ta'sir etmaydigan, doimo birdek turadigan, tinch, o'zgarmaslik holatidir. Mazkur tushunchaning mazmun-mohiyatiga falsafiy jihatdan qaraydigan bo'lsak: "Barqarorlik – olamning nisbiy tinchlik holati, tabiat va jamiyat taraqqiyotining tadrijiy rivojlanishi, moddiy, ma'naviy va ijtimoiy tizimning muayyan darajadagi bir tekis faoliyat ko'rsatish imkoniyati" dir. [3.] *Beqarorlik – bu narsa, hodisa, voqea, jarayonlarning bir joyda qo'nim topmaydigan, ichki va tashqi omillar ta'sirida doimo o'zgarib turadigan holatidir.* Barqarorlik ham, beqarorlik ham mutlaq xarakterga ega emas. Ular rivojlanishning o'ziga xos atributlaridan biridir. Rivojlanish – bu tabiat, jamiyat hodisalari va inson tafakkurining bir sifat holatidan ikkinchi, yuqori sifat holatiga o'tish, o'sish, yuksalish, taraqqiy etish, ravnaq topishdir. Demak, barqaror rivojlanish nima? Bu savolga iqtisodiy, ijtimoiy, ekologik barqarorlik nuqtai nazaridan D.A.Kotelnikov: "Barqaror rivojlanish bu insoniyatning oldinga qarab intilish modeli bo'lib, bunda hozirgi avlod ehtiyojlarini qondirish va kelajak avlodni bunday imkoniyatdan mahrum bo'lmasligini ta'minlashdir" [4], V.G.Gorshkov "Barqaror rivojlanish – bu eng avvalo iqtisodiy va ekologik jihatdan barqaror rivojlanish vazifalarini amalga oshishiga imkon beradigan aholining turmush darajasini yaxshilash va ijtimoiy xavfsizligi ta'minlash zaruriyati" [5], V.Xlobistov: "Barqaror rivojlanish bu milliy ijtimoiy-iqtisodiy o'sishga qaratilgan metodologik mo'ljal" [6], M.Djeykobs: "Barqaror rivojlanish – jamiyat rivojlanishining bir ko'rinishi bo'lib, bunda rivojlanishning atrof-muhitga ta'siri biosferaning iqtisodiy imkoniyatlari doirasida qoladi va insoniyat faoliyatining tabiiy asoslari buzilmaydi" [7], L.S.Griniy: "Barqaror rivojlanish – noosfera konsepsiyasini amalga oshirish orqali ekologik va iqtisodiy tizimning barqaror ishlashini ta'minlashdir" [8], degan ta'riflarni berishgan. Ularning barchasini falsafiy jihatdan

umumlashtirib, soddaroq qilib *barqaror rivojlanish – bu tabiat in’omlaridan ekologik vaziyatga zarar yetkazmasdan, ilm-fan yutuqlari asosida moddiy ne’matlarni ishlab chiqarishda tejamkorlik bilan unumli foydalanish, ma’naviy ne’matlarni yaratishda umuminsoniy va milliy qadriyatlar prinsiplariga mos ravishda insoniyatning porloq kelajagini ko’zlab jamiyatni har tomonlama ravnaq toptirishga qaratilgan faoliyatlar tizimidir*, deb tariflash mumkin.

Bugungi kunda jamiyatning barqaror rivojlanishini ta’minlashning asosiy omillaridan biri (qolaversa, atributi deyish ham mumkin- Yu.R.D.) bo’lgan ta’lim va tarbiya jarayoniga o’zining salbiy ta’sirini o’tkazuvchi ijtimoiy tendensiya sifatida bozor fundamentalizmi shakllangan bo’lib, u rivojlanish borasidagi barcha narsalarni:

a) jahonda o’sib borayotgan ekologik inqirozga qaramasdan asosiy istiqbolli tabiiy resurslarni ayovsiz tarzda ishlatib tugatish;

b) insonning hayoti oliy qadriyat ekanligini, shu jumladan umuminsoniy va milliy madaniyatni ham qadr-qiymatini pastga urish (mensimaslik);

v) davlatlarning suverenitetini tan olmasdan ularning tabiiy boyliklariga ko’z olaytirish;

g) hokimiyatlar almashishi bilan ularning ideallariga xizmat qiluvchi qandaydir bir o’zgacha yangi avlodni «qayta yaratish»ga urinish;

d) “yangi avlod”ni bozor qoidasiga muvofiq xizmat ko’rsatishga asoslangan “ijtimoiy” institutlarda tarbiyalash kabilarni amalga oshirgan holda barcha narsalarni “moddiy boylik” orttirish mezonlari bilan o’lchamoqda.

Bunday sharoitda ijtimoiy rivojlanishning ta’lim va tarbiyaga asoslangan muqobil yo’llarini izlab topish haqli ravishda eng dolzarb muammolardan biri bo’lib qolmoqda.

Hozirgi kunda jahonda yuz berayotgan ziddiyat va inqirozlar davrida, undan chiqib ketishning muqobil yo’nalishlaridan biri — bu davlat arboblari va olimlar tomonidan ilgari surilayotgan jamiyatni barqaror rivojlantirishning ta’lim va tarbiyaga asoslangan konsepsiyasidir [9].

Bunda barqaror rivojlanish konsepsiyasining asosiy maqsadi: qashshoqlik va ocharchilikni tugatish; aholining sog’ligini saqlash va turmush sharoitini yaxshilash; sifatli ta’lim va tarbiya tizimini shakllantirish va rivojlantirish; gender tengligiga erishish; toza ichimlik suvi bilan ta’minlash va atrof-muhitni muhofaza qilish; arzon toza energiyaga ega bo’lish; yangi ish o’rinlarini yaratish va iqtisodiy farovonlikka erishish kabilardan iborat.

Barqaror rivojlanish konsepsiyasining asosiy prinsiplariga quyidagilar: jamiyatni rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy-huquqiy va ekologik jihatlarini integratsiyalashtirish; har bir mamlakatning o’zida mavjud bo’lgan tabiiy boyliklaridan mustaqil ravishda xalqaro huquq doirasida foydalanish; ilm-fanni o’zlashtirishda avlodlar o’rtasida va avlodlar ichkarisida tenglikka asoslangan uzviylikni ta’minlash; xalqaro shartnomalarni bajarishda yoki ularga qo’shilishda ehtiyot choralari ko’rish; jamoat ishlarida faol ishtirok etish hamda erkin tarzda axborot olish kabilari kiradi. Umuman olganda, bu prinsiplar qayta-qayta aniqlanib muntazam ravishda to’ldirilib borilaveradi.

Zero, shunday ekan hozirgi davrda Yer sayyorasida barqaror rivojlanish qanday kechmoqda degan savol tug’iladi. Ma’lumki, hozirgi kunda butun insoniyat olami, shu jumladan bizning mamlakatimiz ham ijtimoiy-iqtisodiy inqiroz domiga duchor bo’lmoqda. Bundan har bir odamni, oilani, jamoani o’z domiga tortayotgan global inqirozlardan faqat texnologik vositalar va usullar (texnik, texnologik, iqtisodiy, boshqaruv va boshqalar) yordamida qutilib bo’lmaydi. Buning uchun odamlarning milliy mentalitetini, ularning g’oyaviy va aksseologik

hayotiy majburiyatlarini o'zgartirish kerak. Bu vazifani bajarish barcha faylasuflarning nafaqat butun jamiyatni global doirada moslashtirish, balki alohida mamlakat, ijtimoiy qatlam va guruhlarini, asosan o'sib kelayotgan yosh avlodlarni ham qamrab oladigan tadqiqotlar olib borishni talab qiladi.

Jamiyatni barqaror rivojlantirishda, uning tarkibiy qismi sifatida ta'lim va tarbiya sohasi katta rol o'ynaydi, chunki aynan ta'lim va tarbiya insonning ilmiy-amaliy qobiliyatlarini rivojlanishi borasida ijtimoiy maqsadlarni ko'zlagan holda moddiy, ma'naviy, tashkiliy sharoitlarni yaratish, uni hozirgi globallashtayotgan davr hayotiga tayyorlash uchun javobgar hisoblanadi. Uzluksiz falsafiy ta'lim va tarbiyaning hosilasi sifatida qaror topgan davlat va jamiyat arboblari rahbarlik qiladigan davlatning xalqchil boshqaruv apparati siyosat, iqtisod, moliya, mafkura, ta'lim va tarbiya, ijtimoiy va tabiiy fanlar, madaniyat, axborot va kommunikatsiyalarning barcha muhim masalalari bo'yicha to'g'ri xalqchil qarorlar qabul qila olish imkoniyatlariga ega bo'ladi. Zero, shunday ekan har qanday sharoitda ham to'g'ri qabul qilingan qarorlar va uning ijrosi kelajakda yangicha bir "xalq manfaatlarini hamma narsadan ulug' bo'lgan"[10.] "ijtimoiy, huquqiy, suveren, demokratik, dunyoviy davlat"ni[11.] qurish uchun poydevor vazifasini o'tashi, shubhasizdir.

Shu munosabat bilan ta'lim va tarbiya jarayonini jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlashning asosiy omillaridan biri sifatida o'rganish juda dolzarb hisoblanadi, chunki aynan ta'lim va tarbiya jamiyatning turli darajadagi sohalarini moslashtiruvchi va ijtimoiylashtiruvchi imkoniyatlarini yuzaga chiqarib, yangi a'zolarini o'qitish va tarbiyalash orqali ularning dunyoqarashini o'zgartiradi, qanday madaniyat sohibi bo'lishi kerakligini belgilab berishga xizmat qiladi. Ayni paytda, shu orqali jamiyatni ijtimoiy rivojlanish yo'nalishlarini shakllantiradigan va amalga oshiradigan bilimlar bilan qurollantiradi. Bularning barchasi ta'lim va tarbiyaning ijtimoiy-falsafiy tahlil qilish zaruriyatidan kelib chiqqan holda jamiyat barqaror rivojlanishini ta'minlashning yangicha falsafiy modelini yaratishga asos bo'ladi. Bu esa ta'lim va tarbiya haqidagi konseptual g'oyalarni chuqur o'rganishni, jamiyatning global miqyosda ham, mamlakat miqyosda ham ijtimoiy falsafiy mazmunga ega bo'lgan barqaror rivojlanish konsepsiyasini ishlab chiqishni dolzarb masala sifatida kun tartibiga qo'yadi.

Falsafiy ta'lim va tarbiya zamonaviy ta'lim-tarbiya tizimini rivojlantirish nazariyasi va amaliyotini tahlil qilish uchun metodologik asos bo'lib xizmat qiladi, bu esa o'z navbatida shu sohani rivojlantirish uchun yangidan yangi konsepsiyasini ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda falsafiy ta'lim va tarbiya garchand ta'lim va tarbiya muammolarini o'rganish uchun yetarli, samarali nazariy va uslubiy asos bo'lishiga qaramasdan, yetarlicha tadqiqot ishlari olib borilayotgani yo'q. Falsafiy ta'lim va tarbiyaning nazariy va amaliy fan sifatidagi uslubiy funksiyasi ta'lim va tarbiya muammolarini tahlil qilish bilan bog'liq holda, u shaxsni ijtimoiylashtiruvchi omil sifatida ilmiy bilishning umumiy tamoyillari va usullari tizimini ishlab chiqishda o'zini namoyon qilib boraveradi.

Zero, shunday ekan bizning fikrimizcha *falsafiy ta'lim* — bu kishilarda zamonaviy ta'lim jarayonlarining eng umumiy va muhim qonuniyatlari va bog'liqliklaridan kelib chiqqan holda tabiat, jamiyat va inson borlig'ining turli sohalarida (iqtisodiy, siyosiy, texnologik, pedagogik, psixologik, axloqiy)gi o'zgarishlar haqida muayyan bir falsafiy fikrlash tarzini shakllantiradigan ilmiy-amaliy bilimlar tizimi bo'lsa, *falsafiy tarbiya* — esa bu insoniyat yaratgan barcha moddiy va ma'naviy qadriyat maqomiga ega narsalarning mazmun-mohiyatidan kelib chiqqan holda odob-axloq, xislat va fazilatlariga ega bo'lishini ta'minlashga qaratilgan ish-amallar majmuidir.

Falsafiy ta'limdan asosiy maqsad: birinchidan, insoniyatning umumiy muammolari fonida ta'lim haqiqatini (borliqni) tahlil qilishdan; ikkinchidan, falsafiy ta'lim va boshqa ta'lim nazariyasi o'rtasidagi munosabatni o'rganishdan; uchinchidan, ta'lim munosabatlarining o'ziga xos xususiyatlari, ularning maqsadlari, vositalar, ideallar, ijtimoiy funksiyalar va boshqalarni ajrata bilishdan iborat.

Mamlakatimizda o'tkazilayotgan demokratik islohotlar sharoitida ta'lim jarayoni sohasida yuzaga kelayotgan ta'lim muammolarini falsafiy jihatdan butun ta'lim sohasini umumiy kontekst (lotincha contextus-qo'shilish, ulanish, bog'lanish)ida o'rganib, undagi afzallik va kamchilliklarni ajrata bilish kerak. Falsafiy ta'lim sohasida olib boriladigan tadqiqotlarning afzalligi — ta'lim muammolarini umumiy tarzda tahlil qilish imkoniyati, ya'ni uning aksiologik, aksiologik va boshqa jihatlarini hisobga olgan keng qamrovliligi bilan belgilansa, kamchilligi esa jamiyatda yuzaga kelgan muammolar qatori, ta'lim sohasida o'z yechimini kutayotgan muammolarni "xiralashish" darajasiga tushirib qo'yishi ham mumkin. Chunki, bunda bo'lgan voqelik va yuklangan ijtimoiy majburiyatlar tufayli ko'pincha ta'lim tizimining texnologik masalalarini o'rganishga ustunlik berilgan bo'ladi.

Ma'lumki, bugungi kunda mamlakatimizda ta'lim va tarbiya tizimini demokratik tarzda isloh qilish masalasi ta'lim va tarbiya jarayonining murakkab va ko'p qirrali muammolari yuzasidan fanlararo tadqiqotlarni olib borishni talab qiladi. Bunda, birinchi navbatda bu tizimni ijtimoiy falsafa metodologiyasi asosida tahlil va tavsif qilish maqsadga muvofiqdir. Chunki, bunday metodologiya turli jihatlariga ega bo'lgan ta'lim va tarbiya muammolarini kompleks (lotincha complexus- aloqa, bog'lanish, qo'shib, qamrab olish), ya'ni sotsiologik, psixologik, pedagogik va boshqalar jihatidan har tomonlama o'rganish uchun zarurdir. Shuni alohida ta'kidlash kerakki, ta'lim va tarbiyaning pedagogik jihatlarini o'rganilgan bo'lsa-da, biroq uning falsafiy, sotsiologik, psixologik jihatlarini hali yetarli darajada o'rganilganicha yo'q.

Jahonda kechayotgan globallashuv jarayoni ta'lim va tarbiya jarayonini chetlab o'tmasligi hammaga ma'lum. Chunki u mavjud bo'lgan ta'lim va tarbiya tizimini yangi mazmun bilan to'ldiradi. Bu esa, o'z navbatida, maxsus falsafiy tadqiqotlar olib borishni talab qiladi. Bular jumlasiga ta'lim va tarbiya jarayonida uning obyekti va subyektlari o'rtasidagi muloqotlar tizimini tadqiq qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki, ta'lim va tarbiyada ajdodlar va avlodlar o'rtasidagi muloqotning izchil uzluksiz tarzda tarixiy ma'naviy yoki moddiy meros shaklida kechishi ko'zlangan maqsadga erishishni ta'minlansa, undan voz kechish esa ta'lim va tarbiya tizimining izdan chiqishiga, axloqsiz bir shaklda namoyon bo'lib milliy qadriyatlarning oyoq-osti bo'lishiga olib keladi.

Hozirgi vaqtda mamlakatimiz va xorijiy adabiyotlarda ta'lim sohasining jamiyatning ijtimoiy rivojlanishdagi, inson va tabiatning o'zaro bog'lanishlarini ochib berishdagi o'rnini aniqlash masalasida turli xil fikrlar mavjud. Masalan, B.Ziyamuhamedov: "Ta'lim – bilimni ma'lum bir tartibda berish va uni olish jarayoni" [12.], L.Yu.Nikolaeva: "Ta'lim – organik predmet–tizimni shakllantirish va modernizatsiyalash jarayonidir" [13.], degan fikrni bayon qilganlar. Yuqorida bildirilgan fikrlar jamiyatning barqaror rivojlanishi konsepsiyasidan qat'i nazar, ijtimoiy jarayon sifatida ta'lim g'oyasi bilan ifodalangan bo'ladi.

Barqaror rivojlanishning mohiyati, shart-sharoitlari va mumkin bo'lgan ssenariylarini o'rganishga bag'ishlangan ko'plab tadqiqotlar olib borilgan va konsepsiyalar ilgari surilgan bo'lib, ularning barchasida birinchidan, ushbu konsepsiyalarning nazariy kelib chiqishi, xususan, undagi falsafiy, sotsiologik va tabiiy fan g'oyalarining barqaror rivojlanish

yo'nalishlarini o'zgartirish xususiyatlari ochib berishga [14]; ikkinchidan, barqaror rivojlanish g'oyalariga biron bir tarixiy jarayon sharoitida ma'lum bir izchillikni berishga [15]; uchinchidan, barqaror rivojlanish mezonlariga muvofiq inson faoliyatining turli sohalarini – fan, ta'lim, iqtisodiyot, texnologiya va boshqalarni o'zgartirishning uslubiy masalalari tadqiq qilishga qaratilganligini ko'rish mumkin [16].

Aslini olganda, jahonda ta'lim va tarbiya sohasini, barqaror rivojlanish konsepsiyasini o'rganishga bag'ishlangan ko'plab salmoqli ishlar amalga oshirilganligiga qaramay, hozirgi kunga mamlakatimizda tub demokratik islohotlar olib borilayotgan bir vaqtda jamiyatimizning barqaror rivojlanishini ta'minlash omillaridan biri bo'lgan ta'lim va tarbiya masalasi falsafiy jihatdan tizimli ravishda yetarlicha tarzda tadqiq qilish yo'lga qo'yilganicha yo'q. Yangi O'zbekiston orzusini bu ishni yo'lga qo'ymasdan turib amalga oshirib bo'lmaydi.

Bizning fikrimizcha, mazkur muammoni o'rganishda umumiy tarzda ijtimoiy falsafa metodologiyasidan, xususiyl tarzda esa shuningdek, ta'lim falsafasi metodologiyasidan keng foydalanish maqsadga muvofiqdir. Ma'lumki, ta'lim falsafasi tarbiya jarayonlarini dialektik yoki sinergetik tarzda tushunish uchun uslubiy maslakdoshidir. Ta'lim falsafasi — bu ta'lim va tarbiya haqidagi bilimlarni falsafiy konsepsiya shakliga keltirib, tarbiya bilan aloqador bo'lgan barcha bilimlarni konseptual, umumlashtirilgan shaklda birlashtirish imkonini beradi. Ta'lim falsafasi fanlar o'rtasidagi bir soha sifatida tarbiyani jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlash omili sifatida yaxlit tahlil qilishga imkon beradi. Shu bilan birga, bunda qiyosiy tahlil uslubiyotining elementlari, tizimli va fanlararo yondashuvlaridan foydalanishni hisobga olish ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Qiyosiy tahlil bizga jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlash omili sifatida ta'lim va tarbiyaning umumiy fazoviy hamda vaqtinchalik asoslarini o'rganishga, shu bilan birga alohida davrlar va mintaqalarning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlashga yordam beradi. Tizimli yondashuv ta'lim va tarbiyaning tizimli xususiyatini subyektiv omillar bilan birlikda inson mavjudligining obyektiv sharoitlari vaqtida barqarorlikni ta'minlash omili sifatida aniqlashga, ushbu sohadagi inson harakatlarining o'ziga xos xususiyatlarini aniqlashga imkon beradi. Fanlararo yondashuvdan foydalanish zarurati tadqiqotda ijtimoiy va siyosiy falsafa, pedagogika, ta'lim falsafasi, kibernetik epistemologiya, tabiat falsafasi va boshqalar chorrahasida bir qator masalalar o'rganilganligi bilan bog'liq bo'ladi.

Xulosa va takliflar. Yuqorida bayon qilingan barcha fikrlarni xulosalab, shuni aytish mumkinki, falsafiy ta'lim va tarbiyaga xos bo'lgan barcha xususiyatlar jamiyatni barqaror rivojlantirishda ilmiy-amaliy jihatdan metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Buning uchun esa birinchi navbatda, falsafa va ta'lim-tarbiya sohasida jahon mutafakkirlari qoldirgan ma'naviy merosdan dialektik tarzda unumli foydalanib falsafiy ta'lim va tarbiya berishning metodologik asosi bo'lgan "Ta'lim falsafasi" va "Tarbiya falsafasi" nomli ilmiy tadqiqotlar dasturini yaratib, olingan natijalar asosida monografiya, darslik, o'quv qo'llanma va boshqa ilmiy-amaliy ishlanmalarni yaratish va hayotga tatbiq qilish maqsadga muvofiqdir. Chunki, davlatimiz rahbari Sh.M.Mirziyoev yozganidek: "Nafaqat yoshlar, balki butun jamiyatimiz a'zolarining bilimi, saviyasini oshirish uchun, avvalo, ilm-ma'rifat, yuksak madaniyat kerak. Ilm yo'q joyda qoloqlik, jaholat va albatta to'g'ri yo'ldan adashish bo'ladi. Eng katta boylik – bu aql – zakovat va ilm, eng katta meros-bu yaxshi tarbiya, eng katta qashshoqlik – bu bilimsizlikdir.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Birlashgan Millatlar Tashkilotining Iqlim o'zgarishi bo'yicha konferensiyasidagi (SOP28) nutqi. 01.12.2023.// <https://president.uz/uz/lists/view/6897>
2. O'zbek tilining izohli lug'ati. J.I. – T.: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti,2006. – B.173.
3. Nazarov Qiyom. Jahon falsafasi qomusi.1-kitob. – T.: O'zbekiston Faylasuflari milliy jamiyati"nashri"ti,2023. –B.146.
4. Котельников, Д.А. Интеграция России в процесс достижения устойчивого развития: анализ проблем и перспектив // Потенциал и перспектива современной науки: материалы III Всероссийской научно-практической конференции (19 января 2016). – Геленджик: Кубанский гос. ун-т, 2016. – С. 105-113.
5. Горшков В. Г. Физические и биологические основы устойчивости жизни / В. Г. Горшков. – М. : ВИНТИ, 1995. – 256 с.
6. Хлобистов Є. В. Екологічна безпека трансформаційної економіки / Є. В. Хлобистов. – К. : Чорнобильінтерінформ, 2004. – 336 с
7. Jacobs M. Sustainable Development: Greening the Economy/ Fabian Society. 1990.
8. Гринив Л. С. Концептуальні засади просторової парадигми екологічно збалансованої економіки / Л. С. Гринів // Регіональна економіка. — 2001. — № 4. — С. 54–63.
9. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Maxkamasining 2018-yil 20-oktyabrda "2030-yilgacha bulgan davrda barkaror rivojlanish sohasidagi milliy maksad va vazifalarni amalga oshirish chora-tadbirlari tugrisida"gi 841-sonli karori//Qonun xujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 14.12.2020-y., 09/20/777/1620-son.
10. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri.- Toshkent:" O'zbekiston" nashriyoti,2022. – B.25.
11. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent:"O'zbekiston" nashriyoti, 2023.- B.5.
12. Ziyamuhamedov B. Pedagogika. –T.: "TAMADDUN", 2014 – B.100.
13. Николаева Л.Ю. Философия образования. Часть 1. Учебное пособие – М.: Мир науки, 2014. – С.17,38.
14. Казначеев В. П. Проблемы живого вещества и интеллекта: этюды к теории и практике медицины III тысячелетия // Вестник МИКА. – 1995. – Вып. 2. – С. 9–20. 35. Урсул А. Д. Устойчивое развитие цивилизации и ноосферно-экологическое образование // Ноогенез и образование. Построение ноосферной школы: тезисы межрегиональной конференции (23–26 марта 1995 г.). – Красноярск, 1995.
15. Кудашов В. И., Кудашова И. В. Социальные функции образования в ситуации его кризиса // Байкальский психологический и педагогический журнал. – 2005. – № 1–2 (5–6). – С. 39–48
16. Мантатов В. В. Устойчивое развитие: прогресс нравственных задач // Наука и образование в интересах устойчивого развития. – 2006.- С-55-56., Бобров В. В. Социальное развитие: сущность, условия и критерии устойчивости. – Новосибирск, 2005. – 230 с.
17. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri.- Toshkent:" O'zbekiston" nashriyoti,2022. – B.23.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 8 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).